

assessing the financial state of enterprises in modern business conditions]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, 2, 363–367. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_2_63

Tereshchenko O. (2003). Diskryminantna model intehralnoi otsinky finansovoho stanu pidprijemstva [Discriminant model of integral assessment of the financial state of an enterprise]. *Ekonomika Ukrainy*, 8, 38–44.

Voloshchuk N. Yu. (2017). Formuvannia kompleksnoho finansovoho analizu ta diahnostyky diialnosti pidprijemstva [Formation of integrated financial analysis and diagnostics of enterprise activities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, 1(2), 242–248. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ee06cc4e-92b3-4810-ab63-f841c996ac02/content>

Yanishevskiy V. S. (2018). Stokhastychni metody u finansovomu modeliuvanni [Stochastic methods

in financial modeling]. *Ekonomika i suspilstvo*, 15, 960–965. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/148.pdf

Yatsukh O. O. & Zakharova N. Yu. (2018). Finansovyi stan pidprijemstva ta metodyka yoho otsinky [Financial state of the enterprise and methods of its assessment]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriya «Ekonomika i upravlinnia»*, 3(29), 173–180. <https://elar.tsatu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/47b1b098-5a26-4e8e-a6c9-1205e079e535/content>

Zadeh L. A. (1978). Fuzzy Sets as a Basis for a Theory of Possibility. *Fuzzy Sets and Systems*, 1(1), 3–28. [https://doi.org/10.1016/0165-0114\(78\)90029-5](https://doi.org/10.1016/0165-0114(78)90029-5)

Стаття надійшла до редакції / Received: 06.12.2025.
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 20.12.2025

УДК 336.7
JEL: G15; G2; R53
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-12-354-365>

ЗВ'ЯЗОК МІЖ ОБСЯГАМИ ТОРГІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ ТА МІЖНАРОДНИМИ ФОНДОВИМИ ІНДЕКСАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

©2025 САВЧЕНКО Р. О., СЕРГІЄНКО О. А.

УДК 336.7
JEL: G15; G2; R53

Савченко Р. О., Сергієнко О. А. Зв'язок між обсягами торгів на фондовому ринку та міжнародними фондовими індексами в умовах воєнного стану

У статті зазначено про важливість фондового ринку для економіки будь-якої країни, враховуючи його роль для стимулювання економічного зростання та визначено його головні функції. Поставлено за мету проведення аналітичного дослідження динаміки та структури обсягів торгів на операторах організованих ринків капіталу України для виявлення тісноти їхнього зв'язку із провідними міжнародними фондовими індексами та визначення найбільш інформативного індикатора для прогнозування ринкових змін. У роботі застосовано методи структурного та динамічного аналізу для оцінки трансформацій вітчизняного фондового ринку за 2019–2025 рр. За допомогою кореляційного аналізу визначено силу та напрям зв'язку між обсягами біржових торгів в Україні та світовими фінансовими індикаторами. Досліджено процес консолідації вітчизняного фондового ринку, виявлено зміщення вектора ринкової активності в умовах воєнного стану та інфляційного тиску. Лідером визначено ФБ ПФТС порівняно з ФБ «Перспектива» для воєнного періоду, що пов'язано з різним рівнем адаптивності операторів до кризових умов. Проаналізовано зміну структури фінансових інструментів: домінування ОВДП доповнилося появою нових активів. Встановлено, що воєнний стан стимулював розвиток торгівлі в іноземній валюті як інструменту мінімізації ризиків. Доведено наявність сильного прямого кореляційного зв'язку між сукупним обсягом торгів в Україні та міжнародними індексами. Найвищий коефіцієнт кореляції зафіксовано з європейським індексом DJ Euro STOXX 50, що свідчить про високий рівень синхронізації вітчизняного ринку з європейським фінансовим простором. Досліджено вплив воєнного стану на функціонування фондового ринку через призму кореляції з глобальними індикаторами. Визначено, що саме регіональні європейські індекси мають найбільшу прогностичну силу для українського ринку в умовах євроінтеграційних процесів. Результати дослідження можуть бути використані регуляторами та інвесторами для побудови прогнозних моделей розвитку фондового ринку та оцінки інвестиційної привабливості активів в умовах підвищеної волатильності.

Ключові слова: фондовий ринок, фінансовий простір, фінансові індикатори, фінансові інструменти, капітал, обсяг торгів, фондові індекси, кореляційний зв'язок, воєнний стан, криза, аналітика, оцінка, аналіз.

Табл.: 7. **Бібл.:** 14.

Савченко Роман Олегович – аспірант кафедри підприємництва, торгівлі і логістики, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Roman.Savchenko@emmb.khpi.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6903-9925>

Сергієнко Олена Андріанівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі і логістики, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: serhelenka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9796-9218>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/O-3966-2015>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219245125>

UDC 336.7

JEL: G15; G2; R53

Savchenko R. O., Serhiienko O. A. The Relationship Between Trading Volumes on the Stock Market and International Stock Indices Under Martial Law

The article emphasizes the importance of the stock market for the economy of any country, considering its role in stimulating economic growth and outlining its main functions. The study aims to conduct an analytical examination of the dynamics and structure of trading volumes at operators of Ukraine's organized capital markets to identify the strength of their connection with leading international stock indices and determine the most informative indicator for predicting market changes. The study applies methods of structural and dynamic analysis to assess transformations of the domestic stock market over 2019–2025. Correlation analysis was used to determine the strength and direction of the relationship between exchange trading volumes in Ukraine and global financial indicators. The process of consolidation in the domestic stock market has been examined, revealing a shift in the vector of market activity under martial law and inflationary pressure. The PFTS Stock Exchange was identified as the leader compared to «Perspektyva» Stock Exchange during the wartime period, which is linked to different levels of operator adaptability to crisis conditions. The changes in the structure of financial instruments were analyzed: the dominance of government bonds was accompanied by the emergence of new assets. It was found that martial law stimulated the development of foreign currency trading as a risk mitigation tool. A strong direct correlation between the total trading volume in Ukraine and international indices was demonstrated. The highest correlation coefficient was observed with the European index DJ Euro STOXX 50, indicating a high level of synchronization of the domestic market with the European financial space. The impact of martial law on the functioning of the stock market has been examined through the lens of correlation with global indicators. It has been determined that regional European indices possess the greatest predictive power for the Ukrainian market amid European integration processes. The study results can be used by regulators and investors to build forecasting models for stock market development and to evaluate the investment attractiveness of assets under conditions of heightened volatility.

Keywords: stock market, financial space, financial indicators, financial instruments, capital, trading volume, stock indices, correlation, martial law, crisis, analytics, evaluation, analysis.

Tabl.: 7. **Bibl.:** 14.

Savchenko Roman O. – Postgraduate Student of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Roman.Savchenko@emmb.khpi.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6903-9925>

Serhiienko Olena A. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: serhelenka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9796-9218>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/O-3966-2015>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219245125>

Важливість фондового ринку для економіки будь-якої країни важко переоцінити, враховуючи його визначальну роль для стимулювання економічного зростання завдяки забезпеченню більш ефективного розподілу ресурсів, прискоренню оборотності залученого капіталу, створенню умов для залучення інвестицій. Головні функції фондового ринку пов'язують із залученням капіталу та мобілізацією заощаджень, розширенням інвестиційного потенціалу економіки. При цьому стан фондового ринку є своєрідним індикатором розвитку економіки країни в цілому. Розвиток в Україні фондового ринку націлений на сприяння інтеграції її економіки в європейський економічний простір та створення умов для відновлення в складних умовах зовнішніх і внутрішніх викликів сьогодення.

У сучасних умовах надзвичайно важливо приділяти увагу аналізу показників функціонування

фондового ринку України, одним з яких є обсяги торгів фінансовими інструментами операторів організованих ринків капіталу. Оцінка структури та динаміки даного показника дозволить оцінити зміни, притаманні сучасному етапу функціонування фондового ринку. Крім того, цікаво дослідити, наскільки динаміка обсягу торгів на фондовому ринку корелює з найбільш поширеними міжнародними фондовими індексами, які вважаються індикаторами впевненості інвесторів та фінансової стабільності в світі чи окремому регіоні.

Визначальна роль фондового ринку в економіці обумовлює увагу науковців до його вивчення.

Використанню статистичних методів при дослідженні біржової діяльності присвячено дослідження Назарової О., Чатченко Т., Митрофанової Л., якими побудовано рейтинг найбільших фондових бірж світу, дана характеристика індексів фондових

бірж України, проаналізовано обсяги торгів у організаторів торгівлі в період до повномасштабного вторгнення, здійснено порівняння обсягів торгів на ринку цінних паперів та ВВП України [1]. Подібне дослідження проведено також авторами Босак А., Дойнік Ю., які, крім аналізу основних показників фондового ринку України у 2014–2021 рр., вивчали також можливості вдосконалення його державного регулювання [2].

У ході дослідження розвитку фондового ринку України Смагло О. приділено увагу емісійним процесам (обсягу та кількості випуску акцій), а також проведено порівняльну характеристику ринкової капіталізації фондових бірж світу порівняно з українською фондовою біржею ПФТС. Автор робить висновок: «Фондовий ринок України в порівнянні з світовим фондовими біржами слабкий, але ... відноситься до тих ринків що тільки розвиваються і формують свій потенціал» [3].

На підставі аналізу динаміки торгів фінансовими інструментами на українському фондовому ринку, динаміки обсягів емісії акцій зареєстрованих НКЦПФР досліджують стан і перспективи розвитку вітчизняного фондового ринку України Голюк В., Кузьмінський В., Чумаченко О. Автори відзначають вплив війни на фондовий ринок України, наголошуючи, що «...сьогодні інвестори, які заходять на український ринок, отримують відносно дешеві активи, але разом з тим несуть значні військово-політичні ризики» [4].

Виявленню взаємозв'язків між різними аспектами функціонування фондових ринків присвячені дослідження багатьох науковців. Так, у роботах Науменка К., Сергієнко О., Полякової Т., Савченко Р. проаналізовано зв'язок між фондовим ринком України та фондовими ринками світу на основі коефіцієнтів кореляції між фондовими індексами [5; 6]; Школьник І., Фролов С., Орлов В., Дзюба В., Балацький Є. будують попарну кореляційну матрицю обсягів торгів цінними паперами між фондовими ринками та фондовими біржами України, Європи, Близького Сходу і Африки, світу [7]; Благун І. застосовує кореляційний аналіз для визначення зв'язку норм дохідності біржового курсу десятирічних облігацій в Україні та США та будує моделі динаміки біржових індексів [8]; Ємельянова Ю. досліджує зв'язок між розвитком фондового ринку, розвитком банківського сектора та економічним зростанням у країнах Центральної та Східної Європи [9]. Науковці з метою виявлення взаємозв'язків між показниками, здебільшого, використовують інструментарій кореляційного аналізу.

Незважаючи на значну увагу науковців до аналізу фондового ринку, недостатньо вивченим

лишається зв'язок між обсягами торгів на операторах організованого ринку капіталу та міжнародними фондовими індексами в умовах воєнного стану на Україні задля вибору індексу, який має найбільшу прогностичну силу та може в подальшому використовуватись як індикатор змін, що впливають на обсяги торгів на вітчизняному фондовому ринку.

Метою роботи є проведення аналітичного дослідження обсягів торгів операторів організованих ринків капіталу України задля виявлення тісноти зв'язку між ними та значеннями найпоширеніших міжнародних фондових індексів для вибору найбільш інформативного та придатного для використання в процесі здійснення прогностичних розрахунків індикатора.

У ході дослідження застосовувались методи структурного, динамічного та кореляційного аналізу, а також метод логічного узагальнення.

Застосування структурного та динамічного аналізу мало за мету оцінити зміну структури та обсягів торгів на операторах організованих ринків капіталу України за 2019–2025 роки. Структурний і динамічний аналіз розглядаються нами як пов'язані між собою підходи до вивчення певних процесів, що протікають у соціально-економічній системі (до прикладу, на фондовому ринку України), поєднання яких дає якнайповнішу картину трансформацій.

Крім того, застосовано кореляційний аналіз для визначення тісноти зв'язку між обсягами торгів на операторах організованих ринків капіталу та міжнародними фондовими індексами. Даний метод дослідження є одним із найбільш розповсюджених методів встановлення сили та напрямку зв'язку між певними змінними без втручання дослідника, що дозволяє уникнути суб'єктивізму умовиводів та дослідницьких висновків. При цьому варто відзначити, що використання кореляційного аналізу не є підтвердженням саме причинно-наслідкових зв'язків, а лише характеризує схожість у динаміці певних змінних. Це обмеження обов'язково має бути враховано в подальшому, за умови побудови на основі результатів кореляційного аналізу прогностичних моделей.

У роботах таких науковців, як Назарова О., Чатченко Т., Митрофанова А. [1], Босак А., Дойнік Ю. [2], Голюк В., Кузьмінський В., Чумаченко О. [4], Науменко К. [5], Сергієнко О., Полякова Т., Савченко Р. [6], Школьник І., Фролов С., Орлов В., Дзюба В., Балацький Є. [7], присвячених дослідженню фондового ринку, часто розглядається такий показник його функціонування, як обсяги торгів цінними паперами. Цей показник закономірно можна вважати одним із індикаторів функціонування фондового

ринку, поряд із іншими показниками, яким приділяють увагу інші вчені – Смагло О. [3], Благун І. [8], Ємельянова Л. [9] – обсягами та кількості емісії акцій, дохідності цінних паперів тощо.

З аналітичними даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку склад операторів організованих ринків капіталу за 2019–2025 роки суттєво змінився (табл. 1).

(починаючи з 2022 р. питома вага обсягу торгів ФБ ПФТС перевищила питому вагу обсягу торгів ФБ «Перспектива» на 0,98%, а наприкінці досліджуваного періоду перевищення досягло свого максимуму – 56,93%).

Враховуючи вищезазначене, варто проаналізувати обсяги торгів операторів організованих ринків капіталу ФБ ПФТС і Фондова біржа «Перспектива» в динаміці.

Таблиця 1

Оператори організованих ринків капіталу в Україні у 2019–2025 рр.

Назва оператора	Питома вага в загальному обсягу торгів цінними паперами, %						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ПФТС	37,630	39,216	49,018	52,276	62,939	71,108	78,465
Перспектива	61,110	60,062	48,038	38,124	33,677	25,661	21,535
УБ	1,259	0,720	2,941	9,597	3,384	3,231	–
УМВБ	0,001	0,002	0,003	0,003	–	–	–
Іннекс	0,000*	–	–	–	–	–	–
УФБ	0,000*	–	–	–	–	–	–

Примітка: * – питома вага складає статистично незначущу величину.

Джерело: розраховано авторами на основі [10].

Так, на початок 2019 року на фінансовому ринку України функціонували такі оператори організованих ринків капіталу:

- ✦ Фондова біржа ПФТС;
- ✦ Фондова біржа «Перспектива»;
- ✦ Українська біржа;
- ✦ Українська Міжбанківська Валютна Біржа;
- ✦ Фондова біржа «Іннекс»;
- ✦ Українська фондова біржа.

Впродовж усього досліджуваного періоду спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох операторах організованих ринків капіталу. Цими операторами є Фондова біржа «Перспектива» (далі – ФБ «Перспектива») та Фондова біржа ПФТС (далі – ФБ ПФТС).

У 2019–2024 рр. сукупна питома вага цих операторів організованих ринків капіталу в структурі обсягів торгів фінансовими інструментами коливалась, але перевищувала 90%: найменше значення цей показник набув у 2022 р. (90,400%), а найбільшою за 2021–2024 рр. була сукупна питома вага ФБ «Перспектива» та ФБ ПФТС у 2021 р. (99,278%).

У 2025 році торги на організованих ринках капіталу здійснювали лише два зазначені оператори. При цьому на початку досліджуваного періоду питома вага обсягу торгів ФБ ПФТС складала лише 37,630% (менше за питому вагу ФБ «Перспектива» на 23,480%), проте за 2020–2025 роки спостерігалось щорічне зростанням питомої ваги обсягів торгів даного оператора організованих ринків капіталу

У табл. 2 подані обсяги торгів на ФБ ПФТС у національній валюті.

Як видно з даних табл. 2, впродовж 2019–2021 років обсяги торгів цінними паперами в національній валюті на ФБ ПФТС поступово збільшувались. Зростання за цей період склало 106729,8 млн УАН, що на 92,9% більше за початковий рівень. При цьому найбільшим зростанням характеризувались обсяги торгів облігаціями внутрішніх державних позик України, які за 2019–2021 рр. збільшились на 108642,2 млн УАН, або на 100,6%. Також зростали обсяги торгів облігаціями зовнішніх державних позик України, які у 2021 р. становили 1275,5 млн УАН, що на 1087,5 млн УАН, або у 6,8 разу вище за рівень 2019 р. Обсяги торгів облігаціями внутрішніх місцевих позик на ФБ ПФТС хоча й знизились у 2021 р. порівняно з попереднім, проте за 2019–2021 рр. у загальному підсумку спостерігалось їхнє зростання на 1529,4 млн УАН, або більше, ніж у 6 разів.

Водночас, обсяги торгів акціями на ФБ ПФТС не мали впродовж 2019–2021 рр. яскраво вираженої тенденції змін. Так, обсяги торгів даними фінансовими інструментами зросли у 2020 р. на 128,8 млн УАН, або на 47,1%, але зменшились у 2021 р. на 137,2 млн УАН (34,1%) порівняно з попереднім і на 8,4 млн УАН (3,1%) порівняно з базовим 2021 р. Обсяги торгів такими фінансовими інструментами, як інвестиційні сертифікати, державні дерива-

Обсяги торгів фінансовими інструментами на ФБ ПФТС у національній валюті

Фінансовий інструмент	Рік						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Усього, млн УАН	114849,1	132718,3	221578,9	83798,2	274680,4	466957,8	791323,5
Облігації внутрішніх державних позик України	107986,1	127083,1	216628,3	79996,0	262364,8	379908,2	537130,8
Облігації зовнішніх державних позик України	188,0	858,0	1275,5	2076,3	77,0	448,9	14788,9
Облігації внутрішніх місцевих позик	305,6	3440,3	1835,0	55,7	0,0	407,5	96,5
Облігації підприємства	5518,7	887,5	1574,8	220,2	0,0	0,0	0,0
Корпоративні облігації	0,0	0,0	0,0	186,6	8570,7	7897,1	4107,4
Облігації іноземної держави	0,0	0,0	0,0	735,8	3648,5	39845,2	51299,2
Облігації іноземного емітента	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	88,8	42,4
Інвестиційні сертифікати	336,2	43,4	0,0	0,0	0,0	3438,9	1855,6
Акції	273,6	402,4	265,2	527,6	19,4	27,6	78,5
Акції корпоративного інвестиційного фонду	2,8	3,7	0,0	0,0	0,0	72,8	1 510,1
Державні деривативи	238,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4
Свопи	0,00	0	0	0	0	34822,43	180413,7

Джерело: побудовано авторами за даними [11].

тиви та акції корпоративного інвестиційного фонду склали відповідно 336,2 млн УАН, 238,0 млн УАН та 2,8 млн УАН у 2019 р., проте у 2021 р. уже не були представлені в структурі торгів цінними паперами на операторі організованих ринків капіталу ФБ ПФТС.

У 2022 р. спостерігалось суттєве скорочення обсягів торгів цінними паперами в національній валюті на ФБ ПФТС. Так, цього року обсяги торгів склали 83798,2 млн УАН, що на 137780,7 млн УАН (62,2%) менше за рівень попереднього року та на 31050,9 млн УАН (27,0%) менше за рівень 2019 р. Найбільше кризові процеси вплинули на обсяги торгів на ФБ ПФТС у національній валюті за облігаціями внутрішніх державних позик (скорочення склали 136632,3 млн УАН, або 63,1%, порівняно з 2021 р. і 27990,1 млн УАН, або 25,9%, порівняно з 2019 р.), облігаціями внутрішніх місцевих позик (обсяги торгів скоротилися на 1779,3 млн УАН, або на 97,0%, порівняно з 2021 р. і на 249,9 млн УАН, або 81,8%, порівняно з 2019 р.), облігаціями підприємств (скорочення становило 1354,6 млн УАН, або 86,0%, порівняно з 2021 р. і 5298,5 млн УАН, або 96,0%, порівняно з 2019 р.).

Водночас варто відзначити, що у 2022 р. на ФБ ПФТС уперше за досліджуваний період зафік-

совані торги корпоративними облігаціями (186,6 млн УАН), облігаціями іноземних держав (735,8 млн УАН), а також дещо зросли обсяги торгів облігаціями зовнішніх державних позик (на 800,8 млн УАН, або на 62,8%, порівняно з 2021 р. і на 1888,3 млн УАН, або у 11 разів, порівняно із 2019 р.) та акції (на 262,4 млн УАН, або на 49,7%, порівняно з 2021 р. і на 254,0 млн УАН, або на 92,8%, порівняно з базовим роком).

Наступні роки досліджуваного періоду характеризувалися поступовим збільшенням загального обсягу торгів цінними паперами в національній валюті на ФБ ПФТС. Зростання склали у 2023 р. 190882,2 млн УАН (227,8%), у 2024 р. 192277,4 млн УАН (70,0%) та у 2025 р. 324365,7 млн УАН (69,5%). У цілому за 2019–2025 рр. спостерігалось зростання обсягів торгів на ФБ ПФТС цінними паперами в національній валюті, яке склали 676474,4 млн УАН (у 6,8 разу), у т. ч. торгів облігаціями внутрішніх державних позик – 429144,7 млн УАН (у 5 разів), облігаціями зовнішніх державних позик – 14600,9 млн УАН (у 78,7 разу), інвестиційними сертифікатами – 1519,4 млн УАН (у 5,5 разу), акціями корпоративного інвестиційного фонду – 1507,3 млн УАН (у 539,3 разу).

З'явилися й нові фінансові інструменти, яких не було на початок періоду, а саме: корпоративні облігації (4107,4 млн УАН за даними 2025 р.), облігації іноземної держави (51299,2 млн УАН), облігації іноземного емітента (42,4 млн УАН), свопи (180413,7 млн УАН). Водночас, наприкінці досліджуваного періоду не було зафіксовано торгів на ФБ ПФТС облігаціями підприємств, скоротились обсяги торгів акціями (на 195,1 млн УАН, або 71,3%), облігаціями внутрішніх місцевих позик (на 209,1 млн УАН, або 68,4%) та державними деривативами (на 237,6 млн УАН, або 99,8%).

Обсяги торгів на ФБ «Перспектива» в національній валюті наведені в *табл. 3*.

ми підприємств (на 401,3 млн УАН, або у 1,7 рази), акціями (на 3,2 млн УАН, або у 4,6 рази). Облігації внутрішніх місцевих позик характеризувались значним зростанням у 2020 р. (до 394,8 млн УАН), яке змінилось падінням на 365,4 млн УАН, або на 92,6%, у 2021 р.

За 2019–2021 роки поступово скоротились обсяги торгів опціонними сертифікатами (на 174,0 млн УАН, або 88,7%). Натомість, у 2021 р., на відміну від 2019–2020 рр., мали місце торги акціями іноземних емітентів (обсяги торгів склали 0,7 млн УАН).

У 2022 р. обсяг торгів фінансовими інструментами в національній валюті на ФБ «Перспектива» скоротився на 155980,7 млн УАН (71,8%) порівняно

Таблиця 3

Обсяги торгів фінансовими інструментами на ФБ «Перспектива» в національній валюті

Фінансовий інструмент	Рік						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Усього, млн УАН	186366,1	201455,2	217113,1	61132,4	146978,9	168510,3	215052,7
Облігації внутрішніх державних позик України	185600,2	200755,5	215696,2	58879,8	130459,7	151359,2	205714,5
Облігації зовнішніх державних позик України	14,5	178,5	404,7	571,5	4,8	196,4	1169,7
Облігації внутрішніх місцевих позик	0,0	394,8	29,4	1,1	0,0	0,0	0,0
Облігації підприємства	554,5	66,5	955,8	105,9	95,8	1712,1	3990,2
Облігації іноземної держави	0,0	0,0	0,0	1557,3	16374,0	14957,5	3320,0
Облігації іноземного емітента	0,0	0,0	0,0	16,6	44,6	15,6	8,4
Інвестиційні сертифікати	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,5	51,7
Акції	0,9	0,0	4,1	0,0	0,0	164,4	35,1
Свопи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	91,0	763,3
Опціонні сертифікати	196,1	59,8	22,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Акції іноземних емітентів	0,0	0,0	0,7	0,3	0,0	0,6	0,0

Джерело: побудовано авторами за даними [12].

З табл. 3 видно, що динаміка обсягів торгів цінними паперами на ФБ «Перспектива» також вирізнялась зростанням упродовж 2019–2021 років. Збільшення обсягу торгів за цей період склало 30747,0 млн УАН, або 16,5%. У 2019 р. основними видами фінансових інструментів, за якими відбувалися торги на даній фондовій біржі, були облігації внутрішніх державних позик України. За цими фінансовими інструментами за 2019–2021 рр. спостерігалось зростання обсягів торгів на 30096 млн УАН, або 16,2%. Крім того, зросли за цей період обсяги торгів облігаціями зовнішніх державних позик (на 390,2 млн УАН, або у 27 разів), облігація-

із 2021 р. і на 125233,7 млн УАН (67,2%) порівняно з базовим роком. Скорочення спостерігалось за обсягами торгів облігаціями внутрішніх державних позик (на 156816,4 млн УАН, або 72,7%, порівняно із 2021 р. і на 126720,4 млн УАН, або 68,3%, порівняно з базовим роком), облігаціями підприємства (на 849,9 млн УАН, або 88,9%, порівняно із 2021 р. і на 448,6 млн УАН, або 80,9%, порівняно з базовим роком), опціонними сертифікатами (на 22,1 млн УАН, або 100% порівняно із 2021 р. і на 196,1 млн УАН, або 100%, порівняно з базовим роком).

Обсяги торгів облігаціями внутрішніх місцевих позик у 2022 р. знизилися порівняно з попере-

днім роком на 28,3 млн УАН, або 96,3%. Натомість, зростання обсягу торгів облігаціями зовнішніх державних позик продовжувалось (у 2022 р. обсяги торгів фінансовими інструментами даного виду зросли на 166,8 млн УАН порівняно із 2021 р. і на 557,0 млн УАН порівняно із 2019 р., або в 1,4 та 39,4 рази, відповідно).

Вперше за досліджуваний період у 2022 році зафіксовано обсяги торгів на ФБ «Перспектива» облігаціями іноземної держави та облігаціями іноземного емітента (1557,3 млн УАН та 16,6 млн УАН, відповідно). Отже, учасники торгів ФБ «Перспектива», так само, як і учасники торгів ФБ ПФТС, під впливом кризових процесів 2022 р. були змушені переглянути напрямки інвестування в цінні папери, зокрема з метою диверсифікації ризиків.

Наступні три роки характеризувалися поступовим зростанням обсягів торгів на ФБ «Перспектива», хоча й дещо нестабільними темпами (на 85846,5 млн УАН, або 140,4%, у 2023 р., на 21531,4 млн УАН, або 14,6% у 2024 р., 46542,4 млн УАН, або 27,6%). За 2023–2025 роки спостерігалось зростання обсягу торгів на ФБ «Перспектива» облігаціями внутрішніх державних позик України в національній валюті, які зросли на 146834,7 млн УАН, або в 3,5 рази порівняно із 2022 р. Зросли обсяги торгів інвестиційними сертифікатами (до 51,7 млн УАН у 2025 р.), свопами (до 763,3 млн УАН), акціями (до 35,1 млн УАН, незважаючи на зниження у 2025 р. порівняно з попереднім роком).

Обсяги торгів облігаціями зовнішніх державних позик у 2023 р. скоротилися, проте в загальному підсумку до 2025 р. зафіксовано їхнє зростання на 598,2 млн УАН, або на 104,7%, порівняно із 2022 р. Водночас обсяги торгів облігаціями іноземної держави та іноземного емітента у 2023 р. характеризувались динамічним зростанням, яке змінилось поступовим скороченням.

У цілому, за 2019–2025 рр. спостерігалось зростання обсягів торгів у національній валюті на ФБ «Перспектива» за такими видами фінансових інструментів: облігації внутрішніх державних позик (на 20114,3 млн УАН, або у 1,1 разу), облігації зовнішніх державних позик (на 1155,2 млн УАН, або у 80,7 разу), облігації підприємства (на 3435,7 млн УАН, або у 7,2 разу), акції (на 34,2 млн УАН, або у 43,7 разу). У портфелі фінансових інвестицій учасників торгів даної біржі з'явилися фінансові інструменти, які не були поширені на початку досліджуваного періоду, а саме: облігації іноземної держави, облігації іноземного емітента, інвестиційні сертифікати, свопи.

Як видно з даних табл. 2, табл. 3, якщо порівняти обсяги торгів цих двох організованих ринків капі-

талу, то можна відзначити, що на початку досліджуваного періоду обсяги торгів у національній валюті на ФБ «Перспектива» переважали обсяги торгів на ФБ ПФТС у 1,6 рази. Перевищення обсягів торгів операторів даної фондової біржі зберігалось до 2021 р., проте у 2022 р. скорочення обсягів торгів цінними паперами на ФБ «Перспектива» було більш відчутним порівняно з ФБ ПФТС (71,8% проти 62,2%). Як наслідок, починаючи з 2022 р. і по теперішній час лідируючі позиції за обсягами торгів цінними паперами в національній валюті посідає саме ФБ ПФТС, перевищуючи обсяги торгів ФБ «Перспектива». При цьому різниця між обсягами торгів фінансовими інструментами в національній валюті цих двох організованих ринків капіталу щороку зростала (з 1,3 разу у 2022 р. до 3,7 разу у 2025 р.).

Обсяги торгів фінансовими інструментами на ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива» в іноземній валюті наведено в табл. 4.

З даних табл. 4 видно, що активна торгівля цінними паперами (облігаціями внутрішніх державних позик) в іноземній валюті на ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива» почалася з 2022 року. Зростання обсягів торгів цінними паперами в іноземній валюті збіглося з періодом скорочення обсягів торгів у національній валюті та було обумовлено знеціненням гривні та процесами інфляції, що розгорнулись на фоні війни, бажанням учасників фондової біржі уникнути валютних ризиків, які спонукали їх шукати надійних способів збереження заощаджень, інвестуючи в більш стабільні активи.

У 2023 р. обсяги торгів облігаціями внутрішніх державних позик на ПФТС в іноземній валюті значно збільшились (зростання склало 1024,1 млн USD і 56,4 млн EUR, або в 7 та 11 разів, відповідно). У 2024 та 2025 рр. обсяги торгів на ФБ ПФТС в USD дещо знизились (на 182,6 млн USD та 206,7 млн USD, або на 15,3% і 20,4%, відповідно), тоді як обсяги торгів в EUR вирізнялись тенденцією до зростання (на 120,7 млн EUR, або 194,9% у 2024 р. і на 211,1 млн EUR, або 115,6%, у 2025 р.).

Щодо обсягів торгів фінансовими інструментами в іноземній валюті на ФБ «Перспектива», то вони зростали у 2023 р. (на 336,2 млн USD і 19,2 млн EUR, або у 3,9 та 4,1 разу), проте у 2024 р. спостерігалось незначне їх скорочення (на 13,9 млн USD і 1,1 млн EUR, або на 3,1% та 4,3%, відповідно). У 2025 р. падіння обсягів торгів фінансовими інструментами в USD продовжувалось і склало 87,2 млн USD, або 20,0%. Натомість обсяги торгів в EUR зросли на 66,6 млн EUR, або у 3,7 рази.

На підставі аналізу динаміки обсягу торгів на операторах торгівлі за даними до повномасштабного вторгнення Назаров О., Чатченко Т., Митро-

Обсяги торгів фінансовими інструментами на ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива» в іноземній валюті

Обсяг торгів	Рік						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
На ФБ ПФТС в іноземній валюті							
Усього, млн USD	0,0	0,0	0,0	170,6	1194,7	1012,1	805,4
Облігації внутрішніх державних позик України	0,0	0,0	0,0	170,6	1194,7	1012,1	805,4
Усього, млн EUR	0,0	0,0	0,0	5,5	61,9	182,6	393,7
Облігації внутрішніх державних позик України	0,0	0,0	0,0	5,5	61,9	182,6	393,7
На ФБ «Перспектива» в іноземній валюті							
Усього, млн USD	0,0	0,0	0,0	114,6	450,8	436,9	349,7
Облігації внутрішніх державних позик України	0,0	0,0	0,0	114,6	450,8	436,9	349,7
Усього, млн EUR	0,0	0,0	0,0	6,1	25,3	24,2	90,8
Облігації внутрішніх державних позик України	0,0	0,0	0,0	6,1	25,3	24,2	90,8

Джерело: побудовано авторами за даними [11; 12].

фанової А. роблять висновок: «Україна повинна взяти курс на взаємодію з ринками цінних паперів країн, що розвиваються, адже це дасть їй можливість не лише залучати достатні обсяги капіталу, а й створити економічні взаємозв'язки, що дадуть можливість країні нарешті стати повноцінним членом міжнародного ринку цінних паперів» [1]. Схожими є думки таких науковців, як Босак А., Дойнік Ю. [2]. Незважаючи на те, що ці висновки були зроблені на підставі аналітичних даних щодо стану фондового ринку в довоєнний період, доцільність орієнтації на вибудовування зв'язків вітчизняного фондового ринку з іншими ринками цінних паперів є актуальною і в сучасних умовах.

У світовій практиці інвестори у фінансові активи часто орієнтуються та приймають рішення на підставі аналізу міжнародних фондових індексів – показників, які відображають вартість акцій великих компаній на певних фондових біржах. Вони допомагають учасникам торгів на фондових біржах оцінити стан ринку та економіки, тоді як їхнє зростання чи падіння характеризують динаміку цін і загальний настрої інвесторів.

У табл. 5 наведено характеристику основних міжнародних фондових індексів.

Цікаво встановити, чи існує залежність між значеннями міжнародних фондових індексів та обсягами торгів на операторах організованих ринків капіталу України. На основі вибіркового даних, які характеризують сукупний обсяг торгів на ФБ ПФТС

і ФБ «Перспектива», а також середні значення згаданих вище індексів, було розраховано коефіцієнти кореляції між даними індикаторами (табл. 6).

Як видно з даних табл. 6, сукупний обсяг торгів операторів організованих ринків капіталу (ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива») мають досить сильний кореляційний зв'язок із більшістю досліджуваних індексів (за виключенням SSE Composite). Найбільш тісний зв'язок спостерігається між сукупним обсягом торгів операторів організованих ринків капіталу України та індексом DJ Euro STOXX 50, а саме, коефіцієнт кореляції між цими показниками складає 0,909 (без урахування обсягів торгів в іноземній валюті) та 0,929 (з урахуванням обсягів торгів в іноземній валюті). При цьому встановлено, що між більшістю згаданих індексів існує яскраво виражений взаємний кореляційний зв'язок, що знайшло відображення в матриці парної кореляції між міжнародними фондовими індексами (табл. 7).

Враховуючи наявність тісного зв'язку між досліджуваними індексами та виявлену вище дуже сильну залежність між індексом DJ Euro STOXX 50 і сукупним обсягом торгів фінансовими інструментами на ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива», саме моніторингу динаміки даного індексу варто в подальшому приділяти підвищену увагу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведене аналітичне дослідження дало змогу дійти низки вагомих висновків.

Міжнародні фондові індекси

Вид індексу	Найменування	Підлягають оцінці	Відображає
Глобальний (країни світу)	Індекс MSCI World (Morgan Stanley Capital International World)	Ринки цінних паперів таких країн, як Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Гонконг, Ірландія, Ізраїль, Італія, Японія, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Сінгапур, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія, США	Продуктивність ринку цінних паперів розвинених країн
Регіональний (Європа)	Індекс DJ Euro STOXX 50	50 компаній з країн Єврозони з найбільшою капіталізацією (Німеччини, Франції, Австрії, Бельгії, Фінляндії, Греції, Ірландії, Італії, Люксембургу, Нідерландів, Португалії та Іспанії)	Стан економіки та ринку цінних паперів країн Європи
Регіональний (США)	Індекс Dow Jones Industrial Average	Ціни на акції 30 найбільших компаній США	Стан економіки та фондового ринку США
Регіональний (США)	Індекс S&P 500 (Standard and Poor's)	Ціни на акції 500 визначених акціонерних компаній США з найбільшою капіталізацією	
Регіональний (США)	Індекс NASDAQ Composite (National Association of Securities Dealers Automated Quotation)	Ціни на акції понад 5 тис. компаній (як американських, так і зарубіжних), представлених на ринку NASDAQ (ринок нефінансових високотехнологічних компаній)	Стан американського позабіржового ринку
Регіональний (Велика Британія)	Індекс FTSE 100 (Financial Times Stock Exchange)	Ціни акцій 100 компаній з найбільшою капіталізацією, що входять до переліку Лондонської фондової біржі	Стан економіки та фондового ринку Великої Британії
Регіональний (Німеччина)	Індекс DAX	Ціни акцій на електронній біржі XETRA	Стан економіки та фондового ринку Німеччини
Регіональний (Китай)	Індекс SSE Composite	Ціни всіх акцій, що торгуються на Шанхайській фондовій біржі – провідній азійській біржі	Стан економіки та фондового ринку Китаю
Регіональний (Японія)	Індекс Nikkei 225	Ціни акцій 225 компаній, що найбільш активно торгуються в першій секції Токійської фондової біржі	Стан економіки та фондового ринку Японії

Джерело: побудовано авторами на основі [13; 14].

Перш за все, варто відзначити суттєві зміни в складі операторів організованих ринків капіталу, які відбулися, в тому числі під впливом кризових подій останніх років. Лише оператори біржової торгівлі ФБ «Перспектива» та ФБ ПФТС змогли вистояти під впливом чисельних викликів, а ФБ ПФТС змогла суттєво зміцнити власні позиції, посівши перше місце серед операторів організованих ринків капіталу з вагомою перевагою.

По-друге, аналіз динаміки обсягів торгів фінансовими інструментами в національній валюті на ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива» засвідчив, що їх зміна має багато спільних рис, а саме: суттєве падіння у 2022 р. і поступове відновлення впродовж 2023–2025 рр., хоча темпи зростання обсягу торгів

фінансовими інструментами на ФБ ПФТС значно перевищували темпи зростання обсягу торгів на ФБ «Перспектива».

По-третє, події 2022 р. і спричинена ними дестабілізація економічної ситуації, яка супроводжувалась розгортанням інфляційних процесів, спонукали учасників торгів на операторах організованих ринків капіталу переглянути структуру портфеля фінансових інструментів у національній валюті (спостерігалось зростання обсягу торгів як традиційних, так і відносно нових фінансових інструментів, таких як облигації іноземної держави, облигації іноземного емітента, інвестиційні сертифікати, акції корпоративного інвестиційного фонду, свопи) та сприяли зростанню обсягу торгів фінансовими інструментами в іноземній валюті.

Таблиця 6

Характеристика залежності обсягу торгів на операторах організованих ринків капіталу в Україні від міжнародних фондових індексів

Міжнародний індекс	Коефіцієнт кореляції між сукупним обсягом торгів на операторах організованих ринків капіталу України та середнім рівнем індексу	
	без урахування обсягів торгів в іноземній валюті	з урахуванням обсягів торгів в іноземній валюті
MSCI World	0,863	0,884
DJ Euro STOXX 50	0,909	0,929
Dow Jones Industrial Average	0,850	0,871
S&P 500	0,855	0,877
NASDAQ Composite	0,877	0,886
FTSE 100	0,856	0,875
DAX	0,903	0,914
SSE Composite	0,308	0,277
Nikkei 225	0,901	0,922

Джерело: розраховано авторами на основі [11–14].

Таблиця 7

Матриця парної кореляції між міжнародними фондовими індексами

Індекс	MSCI World	DJ Euro STOXX 50	Dow Jones Industrial Average	S&P 500	NASDAQ Composite	FTSE 100	DAX	SSE Composite	Nikkei 225
MSCI World	1,000	0,947	0,991	0,990	0,976	0,852	0,975	0,533	0,971
DJ Euro STOXX 50		1,000	0,943	0,950	0,949	0,818	0,960	0,508	0,941
Dow Jones Industrial Average			1,000	0,991	0,970	0,873	0,973	0,539	0,957
S&P 500				1,000	0,980	0,837	0,966	0,516	0,967
NASDAQ Composite					1,000	0,794	0,963	0,626	0,959
FTSE 100						1,000	0,879	0,340	0,863
DAX							1,000	0,532	0,946
SSE Composite								1,000	0,505
Nikkei 225									1,000

Джерело: розраховано авторами на основі [13; 14].

По-четверте, встановлено наявність тісного зв'язку між сукупним обсягом торгів фінансовими інструментами на ФБ ПФТС і ФБ «Перспектива» та міжнародними фондовими індексами. Доведено, що найбільш яскраво вираженим цей зв'язок є з індексом DJ Euro STOXX 50, що може бути враховано в подальших дослідженнях.

На основі проведеного дослідження, на відміну від існуючих досліджень сучасних авторів Науменка К. [5], Сергієнко О., Полякової Т., Савченко Р.

[6], Школьник І., Фролова С., Орлова В., Дзюби В., Балацького Є. [7], виявлено зміщення вектора ринкової активності в умовах воєнного стану та інфляційного тиску та визначено лідером ФБ ПФТС порівняно з ФБ «Перспектива» для воєнного періоду, що пов'язано з різним рівнем адаптивності операторів до кризових умов.

Встановлено що європейський індикатор має найвищу прогностичну силу порівняно з традиційними американськими та азійськими індексами з

огляду на синхронізацію динаміки обсягів торгів українських операторів із європейським фінансовим циклом.

Подальші розвідки варто спрямувати на побудову прогнозу моделі зміни сукупного обсягу торгів операторів організованого ринку капіталу з урахуванням виявленої вище залежності, що дозволить використовувати значення індекс DJ Euro STOXX 50 як своєрідний барометр майбутніх змін на фондовому ринку не лише Європи, але й України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Назарова О. Ю., Чатченко Т. В., Митрофанова Л. В. Використання статистичних методів при дослідженні біржової діяльності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-21>
2. Босак А. О., Дойнік Ю. В. Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. Вип. 3. № 2. С. 290–303. DOI: <https://doi.org/10.23939/smeu2021.02.290>
3. Смагло О. В. Розвиток фондових бірж в Україні та порівняльний аналіз на основі світового досвіду. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2022. Iss. 21. Part 2. P. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-003>
4. Голюк В. Я., Кузьмінський В. З., Чумаченко О. Г. Сучасний стан фондового ринку України та перспективи його розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-96>
5. Науменко К. В. Інститути спільного інвестування в умовах глобальної фінансової нестабільності: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02. Одеса, 2017. 270 с.
6. Serhiienko O., Poliakova T., Savchenko R. The stock market of Ukraine and its relationship with stock markets of the world using the example of correlation of stock indices. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія «Економічні науки»*. 2024. № 2. С. 118–123. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2024.2.118>
7. Shkolnyk I., Frolov S., Orlov V. et al. Influence of world stock markets on the development of the stock market in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. Vol. 18. Iss. 4. P. 223–240. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.18\(4\).2021.20](https://doi.org/10.21511/imfi.18(4).2021.20)
8. Благуни І. І. Цінові зв'язки між ринками акцій та облігацій. *Світ фінансів*. 2019. № 1. С. 28–42. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1092/1095>
9. Yemelyanova L. Relationship between the stock market development, banking sector development and economic growth in the CEE countries. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. Vol. 7. Iss. 3. P. 118–126. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-3-118-126>
10. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку*. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
11. Підсумки торгів. *Фондова біржа ПФТС*. URL: <https://pfts.ua/trade-info/trade-results>
12. Обсяг торгів. *Фондова біржа ПЕРСПЕКТИВА*. URL: <https://fbp.com.ua/Trade/VolumeOfTrade.aspx>
13. Фондові індекси. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/stock/>
14. Historical performance of the MSCI World index. URL: <https://curvo.eu/backtest/en/market-index/msci-world?currency=usd#chart>

REFERENCES

- Blahun I. I. (2019). Tsinovi zviyazky mizh rynkamy aktsii ta oblihatsii [Price links between equity and bond markets]. *Svit finansiv*, 1, 28–42. <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1092/1095>
- Bosak A. O. & Doinik Yu. V. (2021). Fondoviy rynek Ukrainy: perspektyvy rozvytku i svitoviy dosvid derzhavnoho rehuliuвання [Stock market of Ukraine: development prospects and world experience of state regulation]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, 2(3), 290–303. <https://doi.org/10.23939/smeu2021.02.290>
- Curvo. *Historical performance of the MSCI World index*. <https://curvo.eu/backtest/en/market-index/msci-world?currency=usd#chart>
- Fondova birzha PERSPEKTIVA. *Obsiah torhiv* [Trading volume]. <https://fbp.com.ua/Trade/VolumeOfTrade.aspx>
- Fondova birzha PFTS. *Pidsumky torhiv* [Trading results]. <https://pfts.ua/trade-info/trade-results>
- Holiuk V. Ya., Kuzminskyi V. Z. & Chumachenko O. H. (2024). Suchasnyi stan fondovoho rynku Ukrainy ta perspektyvy yoho rozvytku [The current state of the stock market of Ukraine and prospects for its development]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-96>
- Minfin. *Fondovi indeksy* [Stock indices]. <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/stock/>
- Natsionalna komisiia z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku. *Analitichni dani shchodo rozvytku fondovoho rynku* [Analytical data on the development of the stock market]. <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
- Naumenko K. V. (2017). *Instytuty spilnoho investuvannia v umovakh hlobalnoi finansovoi nestabilnosti: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.02* [Collective investment institutions in the context of global financial instability: PhD Thesis in Economics]. Odessa.
- Nazarova O. Yu., Chatchenko T. V. & Mytrofanova L. V. (2023). Vykorystannia statystychnykh metodiv pry doslidzhenni birzhovoi diialnosti [Use of statistical methods in the study of stock exchange activities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-21>

Serhiienko O., Poliakova T. & Savchenko R. (2024). The stock market of Ukraine and its relationship with stock markets of the world using the example of correlation of stock indices. *Visnyk NTU «KhpI». Seriiia «Ekonomiczni nauky»*, 2, 118–123.
<https://doi.org/10.20998/2519-4461.2024.2.118>

Shkolnyk I., Frolov S. & Orlov V. et al. (2021). Influence of world stock markets on the development of the stock market in Ukraine. *Business Perspectives*, 4(18), 223–240.
[https://doi.org/10.21511/imfi.18\(4\).2021.20](https://doi.org/10.21511/imfi.18(4).2021.20)

Smahlo O. V. (2022). Rozvytok fondovoykh birzh v Ukraini ta porivnialnyi analiz na osnovi svitovoho dosvidu [Development of stock exchanges in Ukraine and com-

parative analysis based on world experience]. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 21, 3–9.
<https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-003>

Yemelyanova L. (2021). Relationship between the stock market development, banking sector development and economic growth in the CEE countries. *Izdevnieciba Baltija Publishing*, 3(7), 118–126.
<https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-3-118-126>

Стаття надійшла до редакції / Received: 24.11.2025.
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 11.12.2025

УДК 336.71:004.8:005.334:330.131.7

JEL: C63; G32; O33

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-12-365-373>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ: ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ АВТОМАТИЗОВАНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

©2025 ДУМЧИКОВ М. О., ДМІТРИШИН Д. М., БОГАЧЕНКО М. М.

УДК 336.71:004.8:005.334:330.131.7

JEL: C63; G32; O33

Думчиков М. О., Дмитрішин Д. М., Богаченко М. М. Штучний інтелект у фінансовому секторі: економічна ефективність автоматизованого управління ризиками

Стаття присвячена дослідженню економічної ефективності застосування штучного інтелекту в системах автоматизованого управління ризиками фінансового сектора України в контексті глобальних тенденцій цифровізації. Актуальність теми зумовлена динамічним розвитком фінансових технологій, зростанням складності ризиків у банківській сфері та необхідністю підвищення ефективності прийняття управлінських рішень. Наголошено, що цифровізація фінансового сектора набула особливого значення в умовах війни, коли традиційні системи ризик-менеджменту виявилися недостатньо гнучкими для оперативного реагування на мінливі загрози. Акцентовано, що штучний інтелект, завдяки здатності обробляти великі обсяги даних, виявляти приховані закономірності та прогнозувати ризикові ситуації в реальному часі, стає критично важливим інструментом забезпечення фінансової стабільності. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі економічних ефектів впровадження ШІ-технологій у ризик-менеджменті українських фінансових установ з урахуванням міжнародного досвіду провідних банків світу. У роботі систематизовано підходи до оцінювання ефективності AI-рішень, виокремлено специфічні виклики української банківської системи та запропоновано практичні рекомендації щодо оптимізації впровадження інтелектуальних систем. Результати дослідження демонструють, що впровадження штучного інтелекту у фінансовий ризик-менеджмент забезпечує зниження операційних витрат на 15–30%, підвищення точності прогнозування кредитних ризиків на 25–40%, скорочення часу виявлення шахрайських операцій до декількох секунд порівняно з годинами при традиційних підходах. Аналіз динаміки ризиків у фінансовому секторі України виявив зростання кредитних ризиків на тлі воєнного стану, збільшення кіберзагроз та операційних ризиків. Водночас український банківський сектор демонструє високу адаптивність: за даними НБУ, банки активно впроваджують цифрові рішення, що дозволило зберегти стабільність навіть в екстремальних умовах.

Ключові слова: штучний інтелект, фінансовий сектор, управління ризиками, автоматизація, кредитний ризик, операційна ефективність, цифровізація, фінансова стабільність.

Табл.: 1. Бібл.: 24.

Думчиков Михайло Олександрович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, Начальничо-науковий інститут права Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 59, Суми, 40000, Україна)

E-mail: m.dumchikov@yur.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4244-2419>

Дмитрішин Дмитро Миколайович – аспірант кафедри фінансових технологій і підприємництва, Сумський державний університет (вул. Харківська, 116, Суми, 40007, Україна)

E-mail: dmitrishyn@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5681-1142>

Богаченко Максим Михайлович – аспірант кафедри фінансових технологій і підприємництва, Сумський державний університет (вул. Харківська, 116, Суми, 40007, Україна)

E-mail: bogachenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2466-8287>